

¿CONEIXES MANUEL DE SEABRA?

## Una fàbrica de fer llibres

Rodamón, catalanòfil portuguès, traductor i, sobretot, narrador. Manuel de Seabra diu que, si ara mateix deixàs de viure, tindria matèria per escriure durant tota la vida. Acaba de publicar una novel·la dura, violenta, que quasi tots els editors han rebutjat i ja enllesteix un llibre de narracions.

Lluís Bonada

**C**oneixes Manuel de Seabra? L'escriptor Manuel de Seabra va néixer a Lisboa l'any 1932, però ara és ciutadà de l'Eixample barceloní i, des de l'any 1982, amb *Els Exèrcits de Paluzie*, intenta que la seva imatge de rodamón, de catalanòfil portuguès i de traductor quedi en un segon terme perquè, considera, perjudica la seva més important vocació, la de narrador. Manuel de Seabra, el coneixen més els crítics soviètics que els catalans. Ara, a finals del 86, ha tret dos llibres, la novel·la *Paisatge amb figura* i el recull de contes *Fer senyors a la plaça Roja*. Entremig, hi ha el llibre *Coneixes Blaise Cendrars?*, de 1984.

—Segons hem de deduir de la vostra biografia, vos sou un portuguès que viviu de la cultura catalana.

—Quan vaig venir a Barcelona per instal·lar-m'hi definitivament, l'any 1973, jo cobrava cada mes un taló del meu editor portuguès. Em pagava pels meus llibres, novel·les, antologies i també per una col·lecció de clàssics russos. És a dir, que abans vivia de la cultura portuguesa. Aleshores jo ja era una fàbrica de fer llibres. Com ara. L'any 1977 l'editorial va fer suspensió de pagaments i vaig deixar de rebre el taló de Portugal. A la col·lecció d'antologies vaig publicar-ne una sobre la nova poesia catalana. Després he anat publicant més coses a Portugal, però no tant com desitjaria perquè hi ha hagut una gran crisi. La gent va deixar de llegir novel·les i, com en tots els períodes revolucionaris, llegia llibres polítics. Només ara les coses es comencen a redreçar una mica.

—¿Quan vàreu sentir a parlar per primera vegada de la cultura catalana?

—Als catorze anys, cap a mitjans dels quaranta. L'any 49 jo ja era corresponsal a Lisboa d'una publicació clandestina que es feia a Barcelona, *Occident*, que portava Antoni Ribera.



Em sento més estranger a Lisboa que a Barcelona.

Per això, va anar a la presó. Es venia als quioscos de la Rambla amb un peu d'impremta a Gènova. Jo sempre he tingut una mica de dèria pels idiomes. Un dels que he estudiat molt ha estat l'esperanto, que també sé escriure. I, el català, el vaig descobrir a través d'una antologia d'autors catalans en esperanto, on hi havia un pròleg que reproduïa uns versets en català original. I com que els esperantistes són una espècie de màfia, vaig escriure a l'esperantista de Barcelona per demanar-li llibres sobre el català. Vaig tenir la sort que era un home molt culte, Delfí Dalmau, que me'n va enviar gramàtiques. Gràcies a ell vaig conèixer Antoni Ribera, amb qui vaig fer l'antologia *Os melhores contes catalães*, que, traduïts al portuguès per mi, recull textos d'autors que van des de Verdager fins a Espriu, Calders, Bartra i Rodoreda. Això era l'any 1954. I llavors ja estava tan ficat en el català que el que volia era venir cap a aquí.

—¿I quan veniu a Barcelona per primera vegada?

—Primer, vaig estarm'hi un any i

mig, cap al 54. Vaig conèixer molts escriptors, Espriu, Tasis —que em va ajudar molt—, Maurici Serrahima... Però no era pas amb els escriptors amb qui volia relacionar-me, únicament. Els escriptors, tots són iguals, i arribes a estar-ne tip. A mi, el que m'agrada és la gent normal, la gent del meu barri. Jo vivia al barri xinès, al carrer de Sant Pau.

—¿Quina era llavors la vostra feina?

—Vivia de fer traduccions per a editorials de Portugal. Traduïa molt del castellà al portuguès.

—¿Vàreu tenir contactes amb persones de la resistència cultural?

—Sí. Una de les coses que feia era les excursions a les classes clandestines de català. Em portaven de nit on es donaven d'amagat aquestes classes per enco-



manar una mica d'entusiasme als alumnes. Això de ser estranger i parlar un català correcte, quan la llengua era tan perseguida, donava llavors molts ànims. No oblidem que en aquella època, a la ràdio, l'únic que se sentia en català era un disc infantil del Patufet. El primer periodista que em va entrevistar a Barcelona va ser en Josep Pernau, que llavors treballava a *El Correo Catalán*. Jo tenia 22 anys i, ell, 23. I recordo que en aquella època, que aparegués per aquí un guillat estranger que parlés català era molt estrany. I en Pernau, amb tota la innocència del món, em va preguntar què trobava més fàcil, el català o el castellà, i jo, ingènuament, vaig dir que el català. Quan a la redacció van sentir això, n'hi va haver un que va renegar i va anar-se'n.

—*¿I aquesta resposta va sortir publicada?*

—No. Una altra anècdota. Un dia vaig a un estanc i demano un segell. La dona de l'estanc em diu: «¡Un segell! Quina paraula tan bonica; el temps que feia que no la sentia». I és que jo parlava un català sense barbarismes i no és com ara, que ja hi ha més gent que el parla amb correcció.

—*Però al cap d'un any i mig us n'aneu.*

—Sí, m'en vaig a París, però sense que me n'adonés, a l'estranger els meus amics eren catalans. Després, m'en vaig a São Paulo i no sé com, vaig a parar al casal català. Posteriorment, a Londres, i els meus amics també són catalans.

—*¿L'idioma rus, que també sabeu, és posterior o anterior al català?*

—Posterior. Va ser a partir del 73.

—*A mi em sorprèn molt desagradablement que no fóssiu dels primers a rebre la Creu de sant Jordi, i encara ara no us l'hagin donada.*

—És molt sorprenent, sí, tot i que, com que no té peles, no em fa res no tenir-la. De totes maneres, és una mica sorprenent, sobretot si veiem que un alemany l'ha tinguda només per traduir *La pell de brau*, que jo ja havia traduït d'anys abans. Si faig números, potser he traduït més d'un centenar d'autors catalans. Jo tinc premis a tot arreu, llevat de Catalunya. Tinc el premi Calouste Gulbenkian de l'Acadèmia de Ciències de Lisboa per la traducció de *La filla del capità*, i a Moscou, la Unió d'Escriptors de l'URSS em van concedir el premi Gorki pel conjunt del meu treball a favor de la cultura russa.

—*Premis que devien ser remunerats...*

—Sí, però els rubles del Gorki,

me'ls vaig haver de gastar allà perquè no els vaig poder canviar en dòlars.

—*La vostra primera novel·la en català és Els Exèrcits de Paluzie, del 1982. Sorprèn, d'entrada, que un estranger tituli una novel·la amb una referència a un joc que pertany al món infantil català, que no vàreu viure.*

—Jo, de fet, no sóc estranger. Em sento més estranger a Lisboa que a Barcelona, perquè m'he integrat del tot en la cultura catalana. Atenció: a Portugal, l'Estat espanyol, la cultura castellana, tampoc no m'era estranya. A casa, de petit jo, llegíem el *Blanco y negro*, per exemple.

—*Clovis és el personatge de la vostra darrera novel·la, Paisatge amb figura. ¿Qui és en Clovis?*

—És un personatge de ficció inspirat en algú, i molt, en mi mateix. No és la primera vegada que intento treballar el mateix personatge. L'any 1959 havia publicat una novel·la, *O retrato esboçado*, sobre el mateix personatge. El títol de *Paisatge amb figura* era, originalment, *Paisatge amb retrat al fons*, però com que quedava llarg i difícil de memoritzar, vam acordar, amb l'editor, de reduir-lo. El problema de Clovis sempre m'ha angoixat molt. Que la persona que tria ser escriptor a Barcelona deixa de ser policia a Londres, periodista a Rio o rodamón, i jo he renunciat a tot això.

—*L'editor Jordi Úbeda m'ha parlat del vostre llibre següent, Fer senyors a la plaça Roja, un aplec de contes.*

—Surt ara. Són 21 contes sobre 21 putes o, millor dit, sobre 19 putes i dos transvestits. Bé, és això. Tracta del problema de la prostitució, però no vist d'una manera romàntica, sinó d'una manera professional. Són contes molt durs, molt violents i els escenaris són variats: Rio, París, Barcelona, Nova Guinea i Moscou, entre altres.

—*¿A la plaça Roja de Moscou fan senyors?*

—A tot arreu en fan. Bé, ara no sé si a la plaça Roja encara hi ha prostitució, però jo la vaig veure la primera vegada que vaig anar a Moscou. No n'hi ha ben bé a la plaça, sinó al costat, al voltant de l'hotel dels turistes. No és una prostitució com la de la Rambla. Són dues o tres senyoretetes, molt aïllades. Els contes sobre Barcelona estan basats en personatges vius, en macarrons que vaig conèixer quan vivia al barri xinès. No puc parlar-te'n més perquè tenen un final inesperat. Aquest llibre és molt interessant, perquè ha estat en mans de quatre edi-



«He decidit deixar de viure per poder escriure».

tors i tots l'han rebutjat, no sé perquè, potser perquè és massa evident, massa dur. El llibre, en resum, és una gran denúncia de tot el fenomen social de la prostitució.

—*¿Una persona com vos, que ha vinyut de fora, com veu la situació de la cultura catalana? ¿Sou escèptic?*

—No, no puc ser-ho. Només qui no recorda aquells temps pot estar desil·lusionat. Encara que hi hagi problemes, no hi ha dubte. Amb problemes i una certa anormalitat, les edicions catalanes són iguals que les portugueses, que té el doble de població i un estat al darrere. A Portugal fan un tiratge de tres mil exemplars, com aquí. El que sí que està fatal són els mitjans de comunicació escrits. És el que falla. A Catalunya, per exemple, no han aconseguit de fer un setmanari com EL TEMPS i, de diaris, l'*Avui* és únic i, sent-ne l'únic, té tots els inconvenients d'un diari únic, perquè sense competició es creen vicis professionals. I, després, que hi hagi tants diaris en castellà a Barcelona és una cosa totalment incomprendible.

—*A l'URSS, segons vos heu pogut*

*constatar, les edicions són superiors als tres mil exemplars...*

—De les traduccions al rus d'*Els Exèrcits de Paluzie* i a l'ucraïnès de *Coneixes Blaise Cendrars?* s'han fet edicions de cinquanta mil exemplars cadascuna. I, per sort, paguen amb dòlars. L'interessant de l'edició russa d'*Els Exèrcits* és que el pròleg parla més de la cultura catalana que de mi. L'ha escrit Marina Kiènia, que parla un català perfecte. Cada vegada que vaig a Moscou, em trobo amb tots els catalanòfils soviètics que vénen a parlar amb mi per fer pràctiques de català, cosa que m'impedeix a mi de fer-ne de rus. En el futur, algú se sorprendrà que els catalanòfils soviètics parlin català amb accent portuguès. A la Unió Soviètica tinc la sort que la crítica es preocupa molt dels meus llibres, estiguin o no traduïts.

—*Després de ser un rodamón, ara porteu una vida molt tancada, escrivint tot el dia.*

—En efecte. I escric de tot, narració, articles, diccionaris. Ara estic treballant en la part final d'un diccionari de l'esport que hem fet amb el periodista Enric Bañeres i Ester Bonet.

També treballo en el català-portuguès, d'ençà que vaig enllestir el portuguès-català. I tinc en aquest moment tres novel·les més en preparació. Això, a part dels articles. Durant tants anys, he portat una vida desordenada que, si ara deixés de viure, tinc material que em donaria per estar escrivint fins al final de la meua vida. Fins als 50 anys, la meua obra és feta per rampells, per impulsos desordenats. Des d'*Els Exèrcits*, he posat en ordre la meua experiència i he decidit deixar de viure per poder escriure.

—*Sempre que hem tingut l'agradable ocasió de fer petar la xerrada, m'heu parlat del vostre entusiasme per la ciutat de Barcelona.*

—Jo adoro Barcelona. Primer, les ciutats m'agraden en general, però Barcelona especialment. Té un fet molt destacable: té unes voreres molt amples, per passejar, cosa que no té Lisboa. És una ciutat que, malgrat tot el que els pessimistes diuen, és de les que tenen més vida i més densitat cultural. Això és una cosa que la gent no veu. Clar, Londres o París tenen més cultura, però són més grans i, sobretot, tenen uns mitjans de comunicació que saben vendre i fer posar de moda aquesta cultura.

—*¿Heu arribat mai a tenir alguna mena de militància política?*

—No aquí, on no se m'és permès, però sí a Portugal. Jo feia part d'un grup que es deia Moviment d'Unitat Democràtica de la Joventut, i vaig estar fins i tot a la presó, el 1950, perquè vaig ser enxampat distribuint propaganda a l'entrada d'una fàbrica.

—*¿En aquests darrers anys, no ha canviat gens la vostra indiferència davant dels escriptors?*

—Gens ni mica. Mai no m'ha agradat de formar part de cenacles literaris, cosa que m'ha perjudicat molt. L'escriptor pot ser una excel·lent persona, però no és l'animal que m'interessa més del món. Quan vaig a l'estranger tampoc no moc un dit per veure'ls. L'escriptor és igual a tot arreu. Si que tinc grans amistats amb molts escriptors perquè hi coincideixes sovint, vulguis o no vulguis. Però no són les amistats que més desitjo, perquè no em donen res.

—*¿Manteniu encara casa a Portugal?*

—Sí, però per poc temps. L'estiu que ve hi aniré per portar els meus llibres i vendre'm el pis. A la meua vida, he tingut la fortuna de poder triar algunes coses bàsiques. Els meus amics, fer-me amb els parents que he volgut, i, sobretot, triar la meua pàtria. □

# CONCERTS DE NADAL I CAP D'ANY

## EL MESSIES G. F. HÄNDEL

### CORAL JOVENTUT SARDANISTA DE PUIG-REIG

(Ramon Noguera, *director*)

### CONJUNT INSTRUMENTAL

MERITXELL OLAYA, *soprano*  
EULÀLIA SALBANYÀ, *contralt*  
JOAN CABERO, *tenor*  
JORDI RICART, *baix*  
MADRONA ELIAS, *orgue*  
JORDI REGUANT, *clavecí*

### MANUEL CABERO, *director*

\*\*\*\*\*

Dijous, 1 gener 1987, 19 h.  
**BARCELONA**  
Palau de la Música Catalana

\*\*\*\*\*

Divendres, 2 gener 1987, 22 h.  
**TORTOSA**  
Catedral Basílica

\*\*\*\*\*

Diumenge, 4 gener 1987, 19 h.  
**CERVERA**  
Gran Teatre

\*\*\*\*\*

Diumenge, 11 gener 1987, 19 h.  
**GIRONA**  
Teatre Municipal

\*\*\*\*\*

INFORMACIÓ - Barcelona: 318 50 04 / 301 11 04  
Tortosa: 44 60 01 - Cervera: 53 11 02 - Girona: 20 34 04

Departament de Cultura  Generalitat de Catalunya